

Ліричний відступ

Перша книжка, яку я отримала у шкільній бібліотеці після "Букваря", називалася "Тобі, рідний краю, і честь, і любов". Це була патріотична лірика маловідомих галицьких поетів початку 20-го століття. Більшість віршів я досі знаю напам'ять.

З часом патріотичної лірики побільшало. Додалася також проза, історія, телебачення, родинна пам'ять. Україна, яку Володимир Сосюра велів любити як сонце, була в моєму дитячому уявленні чимось на кшталт запротореного до в'язниці бога. І цей бог зможе вийти на волю лише за умови, що ми, всі-всі, будемо дуже-дуже у нього вірити. Я вірила.

Зараз насправді мало-що змінилося. Я й далі по-своєму вірю, хоча досі не розібралася з поняттями.

Бо тепер зрозуміло, що Україна – це не бог. Що ж тоді? Рідний край? Але рідний край – це та земля чи територія, де я живу і почуваюся у безпеці, де я "серед своїх", а не серед чужих, якими хорошими вони не були б.

У державі, яка зараз називається "Україна", я особисто ніколи у безпеці не почувалася. Бо були завжди "ми" і "вони". "Вони" – це ті, які вдають з себе "своїх" і тому ще гірші за чужих. "Вони" підмінюють собою рідний край, привласнюють його і таким чином забирають його у "нас". Та держава, яка зараз називається "Україна" не є моєю. Я не хочу такої держави, яка робить з мене дурня, яка безперервно бреше мені, яка не поважає мене, яка від мого імені не поважає і обманює інших.

Що далі? Народ? У народ вірити якось навіть страшно. Він безликий і рухається інерційно. Він або керований, або зривається з ланцюга, щоб випустити пар і пролити пару літрів своєї і чужої крові.

Природа, історія, традиції? Тут цинік, який причаївся в мені, зашепче: природа знищена чи приватизована; історія перекручена, а та, що вціліла – нічому не вчить; від традицій залишилися борщ і шаровари.

Так і хочеться услід за вже згаданим Володимиром Сосурою крикнути "Спаси мене! Отець!". Якби лишень ці слова не були адресовані Сталіну у 1934 році. Сталін тоді відповів: "Восстановить в партии. Лечить". Лікувати від чого?

Партійні колеги по перу звинувачували Сосюру у страшній хворобі, яка називалася "зоологічним націоналізмом". Дивне словосполучення. Вочевидь, воно означало, що людина нібито й не націоналіст, усе робить як треба, але на несвідомому рівні часом з неї

путь неконтрольовані тваринні інстинкти. Що любов до батьківщини – це розділ зоології. Що тільки тварини люблять свою батьківщину. Зараз мені видається логічнішим інше трактування: батьківщина нищить тебе, забирає в тебе все дороге, а ти продовжуєш по-собачому бути їй вірним. Це дійсно хвороба.

І от мені цікаво, що сам Сосюра розумів під Україною, яку всі повинні любити як сонце? Бо сонцем тоді був також Сталін. У 37-му Сосюра написав про вождя народів: "Ти світиш нам, ведеш в майбутнє нас, маяк віків і слава мільйонів". В 47-му вкотре закликав "любити Вітчизну... під Сталінським сонцем, що світить для нас".

До Сосюри, зізнаюся, в мене завжди були сентименти. Утім, не стільки до нього як до персонажа історії української літератури, скільки до його книжечки в елегантній зеленій оправі, виданої наприкінці 40-х. Я знайшла її на горищі в будинку мого діда під час довгих і нудних літніх канікул.

Поруч зі старими скринями, кептарями і розбитими глечиками. Тоді я подумала, що це якась книга таїнств, послання древніх цивілізацій і я прочитаю на пожовклих сторінках велику правду про сенс життя. Великої правди я, звичайно, не знайшла, зате там були вірші про маленького хлопчика Лі, в якого "японці вбили тата", про "васильки у полі", про "друга", в очах якого "синіє море" і цвіте все те ж саме всюдиусе сонце.

Пишучи цей текст, мені закортіло заповнити прогалину і прочитати яку-небудь біографію Володимира Сосюри. Дізнатися, що це за людина така була, яка все як сонце любила. Але притомної біографії, як з'ясувалося, просто не існує.

Одні кажуть – він був донжуаном, інші – психопатом і регулярним пацієнтом Сабурової Дачі, навіть прототипом божевільного поета Івана Бездомного з роману Булгакова "Майстер і Маргарита".

Десь він мав сім дружин, десь – тільки дві, а десь, перебуваючи у шлюбі, пропонував руку і серце кожній зустрічній.

Одні кажуть – він любив свою дружину Марію, інші – що вона доносила на Сосюру в КДБ і він це знав. (Тепер я розумію, до речі, чому в Радянському Союзі могло не бути сексу).

У 49-му Марію схопили в Києві просто на вулиці. Вирок: розголошення державної таємниці. Одні кажуть – це була помста Сосюрі за "Любіть Україну", самого Сосюру начебто чіпати боялися. Інші – що Марія не хотіла більше доносити і так помстилися їй.

Пробула у таборах 5 років. За цей час Сосюра розіслав більше тисячі листів зі зверненнями і проханнями її звільнити. Ні мало, ні багато – по два листи на день. Паралельно Сосюра невтомно співав про щастя й і "України коханої небо". Після смерті Сталіна, коли це небо нарешті втратило своє світило, Марія повернулася. Сосюра зустрів її на вокзалі, вихудлу і постарілу, і на руках через увесь Київ ніс додому.

Що з цього всього правда, а що ні, я не знаю. Марія, між іншим, пережила чоловіка на 30 років і померла у зовсім недавньому 95-му, але ніхто не прийшов і не спитав. Можливо, правда нікому й не потрібна. Страшно. Раптом власне прізвище проскочить? Вистачає сказати: він був ніжним, тривожним поетом, – і викинути його книжки на горище, до побитих глеків і скринь зі скелетами.

А шкода, бо історія Сосюри могла би допомогти таким, як я, які не зовсім розуміють, що від їхньої батьківщини залишилося. І що робити, щоб те, що ще є, не згоріло під променями нового сонця, яке так вперто і нахабно підіймається на сході.

Тетяна Малярчук, письменник, журналіст. [Українська правда. Життя](#)